

ERCİYYE

KAYSERİ

Halkevi Dergisi



1-1



Sayı : 1
Cilt : 1

OSMAN FERİT SAĞLAM'IN
TÜRK TARİH KURUMUNA
ARMAGANIDIR

Mart
1938

ERCIYES

KAYSERİ

HALKEVİ DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

	Sahife
Amacımız	
Ata sözlerinin psikolojisi	2 - 3
ATATÜRK (şiir)	4 - 5
Tolerans (tercüme)	6
Fazilet (şiir)	7 - 10
Endüstri hayatımızda inkışaf	10
Mimar Necmettin Yavaş	11 - 14
HATAY (şiir)	15 - 16
Erciyes	17
Felsefe niçin lâzım	18
Maraşın kurtuluşu (şiir)	19
Tarihten önce Erciyes	19
Haik edebiyatından örnekler (şiir)	20-21
Erciyes (şiir)	21
Yoğun burç	22
Tunca (şiir)	23-24-25
Hisarcık köyü	26
Spor	27,28,29,30
Bu mecmua için (şiir)	31
Hayvancılık ve baytarlığın rolü	31
	32



BÜYÜK ÖNDERİMİZ ATATÜRK





Başvekilimiz Celâl Bayar

AMACIMIZ !..

 tatürkün gösterdiği Kültürlü amaca doğru bütün hızlarla yörülen ve inkilâb rejiminin genişleip kökleşmesine çalışan halkevlerinin bir kolu olan Kayseri Halkevi, yurddaşlarından gördüğü içli bağlılığa karşılık olmak üzere (ERCİYES) adlı bir dergi çıkarmaya karar vermiş ve bu derginin ilk sayısını bu gün hemşehrilerine ve okuyucularına sunmuştur.

Birliğimizin Kültür kaynağı olan Halkevimiz çatısı altında kalan

duygu ve bilgi hareketlerini dışarıdaki yurddaşlarına (ERCİYES) dergisile duyuru hep beraber yükselmek maksadile bu kurak ve geniş sahaya atılmış ve halka uzanan dokuz kolunun bütün kudretini, ve memleket gençliğinin sonsuz enerjisini (ERCİYES) e destek yapmıştır.

İçtimaiyat düsturlarına göre, manevi kuvvetlerin kaynağı, yaşanan içtimai hayatır. Kayserideki topluluğun birbirine daha çok kinetlenip idalist bir şekil al-



Halk Partisi Genel Sekreteri ve Dahiliye Vekili Şükrü Kaya

masına çalışmaktan başka bir arzusu olmıyan (ERCİYES) içeride ve dışarıda bulunan bütün hemşehrilerinin yardımına bem beyaz bağrından her vakit için açık ve geniş sahifeler ayırd etmiştir.

Türkiyadaki halkevleri, Atatürkün nurlu ve ışıklı Kültür meşalesile koyu bir fikir karanlığına doğru taarruza geçen genç ve muazzam bir ordunun bugün karargâhı bulunuyor. O büyük karargâhın bir bölük merkezi sayılan Kayseri Halkevi de komutanlarının bir tabiyesi neticesi olan şu dergi ile bütün erlerini seferber etmiş, mecmuanın medlulu

bulunan nurlu ve manevi yükseliğe hemşehrilerini de davet ediyor.

Halkevleri bu teşebbüse, Kayseri Halk partisi ve onun değerli başkanı Adli Baymanın kendisine gösterdiği ve göstereceği maddi manevi muavenet ve muzaahere güvenerek girişmiştir.

Karşısında ideali, kalbinde imanı, arkada kıymetli güvenleri olan Halkevimiz bugün, Erciyesin ilk nushasını takdim etmekle büyük bir onur ve oğur duyar.

Kayseri Halkevi

5037476
1938/1-12

Atasözlerinin Psikolojisi

Yazan : Muhtar Erdemer

Değerli Kültür Direktörümüze :

ta sözleri muhtelif neviden tetkiklere mevzu teşkil ederler. Evvelâ, halk örf ve adetlerinin, halkın itikad ve batıl itikadların birer tezahürü olmak itibarile (Folklor) un mevzuını teşkil ederler. Folklor, Etnografyanın yahut bizim tabirimizle halk bilgisinin bir şubesi olup (Ata sözleri) nin tetkiki onun başlıca vazifelerinden biridir.

Ata sözleri için muhtelif milletlerin muhtelif düşünceleri vardır. Alel umum şarklılar ata sözleri için (Lisanın gülistanı), yahut (Dizil-memiş inciler) derler. Ruslar (Kızıl söz, kanadlı söz), eski Yunan ve Romalılar (Hükûmferma düşünceler) İtalyanlar (halkın mektebi) Lâtin ve Fransızlar (Proverbe) mukabili olarak (İş ve hakikata uygun söz) İspanyollar ve Portekizliler de (Ruhun, gönülün hekimliği) derler.

Halk içinde bir vak'a münasebetile bir fikir, bir ders verilmek istenildiği zaman, bir hikây ile veya bir timsal ile bir mukaddeme yapıldı. İşte ata sözlerinin menşei böyle hikâyelerdedir. Böyle olmasa, ata sözü, alelâde felsefî ve ahlâkî kuru bir düsturdan başka bir kıymeti haiz olmaz ve halk arasında bu kadar in-tişar edemezdi. Evvelâ ata sözleri mevcuttur de onların üzerine hikâyeler uydurulur nazariyesi doğru değildir.

Ata sözleri ya bizim kendi benli-gimizden doğmuştur. Yahut başka milletlerden geçmiştir. Çünkü her millette müşterek ata sözleri vardır. Bilhassa Acemlerden ve Arablardan... Arabca ve Acemce bilen hocalar tarafından halk arasına sokulmuş sonra mahallî şiyveye uydurulmuştur yahut doğrudan doğruya mahallî ve hususîdirler.

İki ata sözü arasında zahiren görülen tezat hakikatta yoktur. Çünkü ata sözlerinin her biri yerine göre söylenir ve yerine göre başka başka manalar ifade eder. Mana itibarile ata sözleri:

Tecrübeden hayattan çıkmış hükümler veya mecazlı ve kinayeli sözlerdir Mecazlı ve kinayeli sözler ekseriyetle istihzayı mutazammındır. Bazıları güzel mazmun ve şiiri ihtiva eder.

Ata sözleri bir mahalden başka mahalle geçdikçe şekillerini de değiştirebilir.

Ata sözlerinin cemiyetleri ve cemiyetlerin muhtelif devirlerdeki ahlâkî, bedîî, iktisadî, ailevî fikirleri ifade etmesinden dolayı büyük ehemmiyeti vardır.

(Folklor) ata sözlerini ham madde olarak tetkik eder. İlk elden onların taranması, muhtelif noktai nazarlara göre tazviki vazifesi Folklor a aittir. (Folklor) ata sözleri üzerinde çalışmazdan evvel bu bahse dair hiç bir tetkik yapılamaz,

Bizde [Halk bilgisi derneği] gayri mevkut büyük ve aylık küçük mecmuasile, rehberlerle bu yoldaki mesaiye kapı açmıştır.

Etnografya müzesi direktörü Hamid Zübeyir (Halk bilgisi kılavuzu) ismile daha güzel bir rehber vucude getirmiştir. Sadettin Nüzhet ve Mehmed Feridin müştereken neşr ettikleri (Konya vilâyeti halkiyat ve hadisatı) ismindeki eser bir muntıkada ata sözlerinin kaba taslak cemi ve tasnife dair güzel bir nümunedir.

Memleketimizde Folklor ilmî ve sistemli bir mesai şeklini almazdan evvel de bu bahisde ihzârı tetkikler yapılmıştır. evvelâ (Şinasi efendi) ata sözlerini toplamağa başladı. Daha sonra (Ahmed Midhat efendi) oldukça zengin bir eser vucuda getirdi. Bu kitap (Durubu emsali Türkiye) ismile asılları ve İngilizce tercümeleriyle beraber (E. İ. Davis) tarafından Londra da tab edildi.

Şair Hıfzı, Vacid, Ebuzziya Tefik, Tahsin Ömer, Necib Asım da ata sözlerine aid muhtelif eserler, risaleler neşir ettiler.

(Paul sebillot) (Folklore) ismindeki kitabının dördüncü faslında ata sözlerini tetkik ederek muhtelif tasnif tecrübelerini nakl ediyor. Bunlardan (M. Long) ın tasnifine göre ata sözleri dört kısma ayrılır:

1 — Anthropologique ata sözleri:

a - Muhtelif kavimlerle münase et halindeki tabîî hassalar.

b - Lisan, imana, batıl itikatlara, örf ve âdetlere aid ata sözleri.

2 — Siyasî ve Hukukî ata sözleri:

c - Ahlakî ata sözleri

☉ - teşriî
b - Kanunî
c - Cürüm ve cezalara dair
d - Hukukî merasime dair

3 — Fiziki ata sözleri:

a - Ahvalı cevviyeye dair.
b - Kır ve köy hayatına dair.
c - Tıbbî

4 — Tarihi ata sözleri:

a - (chronologique)
b - Topografique
c - Ethnografique
d - Şahsî ata sözleri

Ata sözleri hakkında diğer tasniflerde varsa da bu zikr ettiğimiz nisbeten en basiti ve en elverişlisidir.

(Folklor) un kaba taslak cemi ve tasnif ettiği ata sözleri diğer bir takım tetkiklere mevzu teşkil ederki bunlarda başlıca:

I — Ata sözlerinin philologique tetkiki

II — Ata sözlerinin tarihi ve sociologique

III — Ata sözlerinin psychologique tetkikidir.

I — Ata sözlerinin philologique tetkiki İlk elden ata sözleri, teknelemeler, ağınlar ... ilâ ismini verdiğiniz ve lisanın hususiyetini, karakterini tebarüz ettiren bu unsurlar doğrudan doğruya lisan noktayı nazarından tetkik edilirler. Muhtelif lehceler arasındaki farkları; gallicisme ve argot olmak itibarile lisanın bünyesindeki mevkîi patois ile güzideler lisanı arasındaki farkı teşkil etmek itibarile mevkîi bu suretle tetkik edilmiş olur. Henüz (Türk Ata sözleri) bu tarzda bir tetkika tabî tutulmamıştır.

(Devam edecek)

ATATÜRK

Ona bağlı bir ulus genç, ihtiyar, her yaşta.
İlgar eden bir ırkın imanı var bu başta.

Odur Torusta esen, Sakaryalarda akan.
Küf kesilmiş çağları odur bir hızla yakan.

Şimdi bir güneştir o, yurda ışıık, can verir.
Şimdi bir yıldırımdır, önünde düşmen erir.

Damarlarında akan bir ulusun hızıdır.
O bugün yeryüzüne doğan tan yıldızıdır.

Başı tarihten eski, yaşı tarihten uzun.
Bir ulus arkasından koşuyor bu oğuzun.

Bir gün kurtulmak için arasa yıldızını.
Dünya bile bu baştan alacaktır hızını.

Yüz yıllara yön veren, yol gösteren bu baştan.
Doğuyor en zorlu tan, doğuyor en zorlu tan.

Haşim Nezihi Okay

TOLERANS

(HANDRİK VAN Loon)

Çeviren : Ş. GÖNENÇEN

Cehaletin sakin vadisinde insanlar hoşca yaşıyorlardı. Ebediyet tepeleri şimale, ceuuba garba ve şarka doğru uzayıp gidiyorlardı.

Küçük bir Bilgi ırmağı aşınmış bir mecradan ağır, ağır süzülüyordu.

O, geçmişin dağlarından çıkmış; Geleceğin bataklıklarında kendini kaybetmişti.

Büyük nehiler kadar çok değildi. fakat köylülerin mütevazı ihtiyaçlarını karşılamaya kâfi geliyordu

Akşamları sığırlarını suladıktan, fışıklarını doldurduktan sonra oturup hayatın zevkini tatmaya çalışırlar ve bu hâlden memnun kalırlardı.

Günlerini gölgeli köşelerde, eski bir kitabın esrarlı sayfaları üzerinde düşünmekle geçiren ihtiyar Bilgiçler de akşam olunca bir araya toplanırlardı

Uzak ülkelerden gelen güzel çakıllarla oynamasını tercih eden torunlarına garip, esrarlı sözler mırıldanırlardı.

Bu sözler de ekseriya anlaşılmazdı.

Fakat onlar unutulmuş ve halâ mukaddes tanınan bir ırk tarafından binlerce yıl önce yazılmışlardı.

Cehaletin vadisinde eski olan her şey mukaddes sayılırdı ve ataların fikirlerine itiraza cesaret edenlerden bütün nezih halk kaçınırdı.

Onlar sükunlarını işte böyle muhafaza ediyorlardı.

Korku daima onlarla beraberdi.

Müphem hikâyeler vardı; geceleri küçük kasabanın dar sokaklarında fısıldanan müphem hikâyeler, mukaddes fikirleri tetkike yeltenen, sorurturmayaya cesaret eden kadın ve erkeklerin müphem hikâyeleri.

Bu cüretkârlar bir gitmiş, bir daha görünmemişlerdi.

Birkaç kişi güneşi saklıyan, yüksek, kayalık silsile divarı tırmanmak, aşmak istemişlerdi.

Fakat onların ağarmış kemikleri kayaların eteklerinde yatıyordu.

Yıllar geldi ve yıllar geçti.

İnsan cinsi Cehalet in vadisinde hoşca yaşadılar.

Karanlıklardan bir insan sürünüp çıktı.

Elinin tırnakları yırtılmıştı.

Ayakları paçavralarla sarılı, uzun ve çetin yolculukla kıpkırmızı kan içindeydiler.

En yakın evin kapısına süründü ve çaldı.

Sonra bayıldı. Bir mum ışığında onu bir kulübeye soktular.

Sabah alunca haber bütün köye yayıldı.

— Geri gelmiş!

Komşular etrafına toplandı, başlarını salladılar.

Bunun son olduğunu herkes biliyordu.

Vadiyi çeviren dağların etekle-
rinden dışarı çıkmaya cesaret eden-
leri teslim ve mağlûbiyet beklerdi.

Köyün bir köşesinde İhtiyar Bil-
giçler toplanmış başlarını hiddetle
sallıyor, ateşli sözler fısıldaşıyorlardı.

Zalim olmiya niyetleri yoktu,fakat
Kanun Kanun du.

Bu adam, Bilgiçlerin düşünceleri
zıttına acı bir günah işlemiştir.

Yaraları iyileşir iyileşmez sorgu-
ya çekilmesi lâzımgeliyordu. Mülâyim
davranmak niyetindeydiler.

Fakat anasının garip, ateşli göz-
lerini hatırladılar; otuz yıl önce or-
manda gaybolan babası akıllarına
geldi. . .

Her ne olsa Kanun Kanun dur.
Kanuna itaat lâzım.

Bilgiçler bu işin hakkından gele-
ceklerdi.

Serseriye pazar mahalline götür-
düler; halk etrafına hürmetkâr bir
sukûnetle tolandı

Susuzluktan ve açlıktan bitgin
bir haldeydi.

Büyükler oturmasını emrettiler;
O reddetti.

Sükût etmesini istediler.

Gene konuştu;

Arkasını ihtiyar bilgiçlere çevirdi,
gözlerini kısa bir zaman önce arka-
daşlık etmiş olduğu gençlere dikti.

“ Beni dinleyin; beni dinleyin ve
sevinin! Şu dağların gerilerinden ge-
liyorum. Ayaklarım taze bir toprak
çiyneidi; ellerim başka ırklardan o-
lanlarınkilerinin temasını duydu; göz-
lerim hârikulâde manzaralar gördü!.

“ Ben çocukken bütün dünyam

babamın bahçesinden ibaretti.

“ Yeryüzünün başlangıcındanberi
şu silsiler garba ve şarka, şimale
ve cenuba uzayıp gitmekte.

“ O silsilelerin gerisinde neler
saklı olduğunu sorduğum zaman be-
ni SUS! ile, haşin baş sallama[ariyle
karşılarırdı İsrar edince beni kaya-
lara götürürler, ilâhlara karşı gel-
meğe cesaret edenlerin ağarmış ke-
miklerini gösterirlerdi.

“ Bağırduğım ve “ Yalan , cesur
kimseleri ilahlar sever.,”

Dediğim zaman Bilgiçler etrafımı
çevirir bana kendi mukaddes ki-
taplarından okurlardı “ Kanun „Yer
ve Gökte bulunan her şeyi tanzim
etmiştir. Hayvanlar, çiçekler, meyve-
ler ve balıklar bizim içindir. Fakat
dağlar ilâhlara aittir. Onların ge-
risinde neler bulunduğunun kıyamet
gününe kadar meçhul kalması lâ-
zım.,” diyorlardı.

“ Böyle derlerdi. Böyle yalan
söylediler! Tıpkı şimdi size söyle-
dikleri gibi.

“ Şu tepelerin aralarında merâ-
lar var. Zengin, tahminimizden faz-
la zengin çayırliklar, kendi öz ka-
nımızı taşıyan insanlar var. Binler-
ce yıllık gayretle meydana getiril-
miş muzâffer, muhteşem şehirler
var.

“Daha güzel bir ülkeye yol buldum.
Daha mesut bir hayatın vâdini al-
dım. Arkama düşün; Sizi oraya gö-
türeceğim çünkü ilâhların tebessü-
mü burada olduğu kadaa orada
ve her yerde vardır. „

Durdu. Müthiş bir gürütü koptu.
İhtiyarlar:

“ Küfürbaz! Küfürbaz! Mukadde-
sata tecavüz! Cürmüne uygun bir
ceza! Aklını kaybetmiş. Binlerce yıl
evvel yazılan kanuna tecavüz ediyor.
Ölümü haketti! „ diye bağıştılar.

Ağır taşlar yakaladılar;

Öldürdüler.

Ve ecdadın itikad ettiği şeyleri tet-
kik ve soruşturma cesaretinde bulu-
nacaklara bir ibret olsun için cese-
pini kayahkların eteklerine attılar.

Çok geçmedi, vadide müthiş bir
kuraklık başladı. küçük bilgi rmağı
kurudu. Sığırlar susuzluktan öldüler.
Hasat tarlalarda gayboldu. Cehaletin
vadisinde açlık vardı. Mâmafi bu hâl
İhtiyar Bilgiçleri mütessir etmemişti.
Onlar sonunda her şeyin düzelece-
ğini tefe'ül ediyorlardı, çünkü mu-
kaddes kitapların en mukaddes say-
fasında öyle yazılıydı. Hem de oka-
dar ihtiyardılarki gıdaya ihtiyaçları
yok gibiydi.

Kış geldi.

Köy ıssızlaştı, çöle döndü

Halkın yarısından çoğu kıtlıktan
öldüler.

Yaşayanların biricik ümitleri dağ-
ların gerisinde kalmıştı. Fakat Ka-
nuna da itaat lâzım.

Bir gece bir ısyan koptu.

Korkunun sükûta mecbur ettiği
kimselere ümitsizlik cesaret vermişti.

Bu hâli ihtiyarlar mecalsızca pro-
testo ettiler,

Fakat bir tarafa itildiler.

Tâlisizliklerinden şikâyet ettiler.
Çocuklarının nankörlüklerine esef

ettiler.Fakat son araba köyden ayrılır-
ken arabacıya kendilerini de almasını
ısrar ettiler.

Meçhûle hicret başlamıştı.

Serserinin köylerine dönmesinden
bır çok yıl geçmişti. Onun işaret
ettiği yolu bulmak kolay bir şey
olamadı.

İlk melcei buluncuya kadar bin-
lercesi açlığa, susuzluğa kurban git-
tiler.

Artık buradan seyahat daha az
zordu.

Dikkatli rehber onlara kayalık
silsilenin uçsuz tenhahğı ortasından,
ormanların içinden öyle açık bir iz
çizmişti, bu iz onları kolay menzil-
lerle yeni ülkenin yeşil meralarına
ulaştırmıştı.

Halk biri birine sessizce bakıştı-
lar ve:

“ Demek o haklıymış; o haklı-
mış fakat ihtiyarlar yalan söylemişler.,”

“ O doğru söyledi; ihtiyarlar ya-
lanı

“ Onun kemikleri kayaların etek-
lerinde çürümüş yatıyor, fakat ihti-
tiyarlar arabalarımızda oturuyor, ka-
dim gazellerini okuyorlar

“ O bizi kurtardı; Biz onu öldür-
dük

“ Bu işi yaptığımıza pişmanız
fakat bunu vaktiyle anlamış olsaydık...

Atlarını ve öküzlerini arabalardan
çözdüler; İneklerini ve keçilerini mer-
alara sürdüler; kendilerine evler yap-
tılar. Tarlalarını işlediler ve hoşca
yaşaya durdular.

Bir kaç yıl sonra, Akıllı ihtiyar-

FAZİLET

Çalışmaktan ibarettir fazilet,
Fazi etsiz ne mümkündür seadet!
Çalışmak feyzinin âsâri bir bir,
Birer yıldız gibi parlar ne devlet!
Seri millette tacı mafharettir
Kemal ızhâr eder efradı millet
Fazilet Türk içü huku cibilli;
Bunu isbata bilmem varmı hacet?
Delil istermi doğdukça güneş ay?
Güneş ay zatına eyler delâlet.
Sen y [rehberleri azmi sebatın
Seninle fahreder her hüs ü niyyet.
Mesai gösterir yer, gök demadem
Neden insana düşmez sayü gayret!
Cihan darüsselâm olsun diyorsan
Mesai göster ey pakize tıynet!
Beşer bir ahseni takvimi hakkın,
Güler insanla simayı tabiat.
Cehalet bendgânın bir mezarı,
Maariftir eden âfâkı cennet.
Maarif şurezârı gülşen eyler,
Kılan gülzarı da feyfa cehalet
Lehülminne cehalet devri geçti,
Güneş doğdukça zâildir o zulmet.

Bugünkü gaye tahsili maarif,
Ne yüksek gayedir elhak bu himmet!
Hayatın kadrını âli bilenler
İder ilmü edeble kesbi ziynet.
Ülûvü himmetile yükselenler
Görür şehbalını himmetle fikret.
Olur dilteşneler irfanla reyyan,
Fakat irfan iç'n yok haddü gayet.
Enarı olmıyan derya Maarif,
Açıl enginlere, yok havfû haşyet.
Güneş var iktibas et nur herdem,
Tevekkuf eylemek mahzı mehafet.
Seadet tacı fahreylere şenine,
Sen oldukça muini izzü rifat!
Nasıl olmaz gönüller müftehir hep;
Görünce milleti yekpare kuvet!
Ne vahdetti ki kuvvet ondadır hem
Onu tevhid eden kuvve', ne kudret!
Büyük önder gibi bir başkanın var,
Onun zıllındadır hep emnü rahat.
"Türabî" nin gönülden bir Niyazı
Şudur ancak kulak ver, eyle dikkat:
O zatı bakemalî afiyetle
İlâhi bîzevalı lâyezal et.

Türabi

lara yapmış oldukları mâbede bu e-
sur rehberi görmemek teşebbüsünde
bulundular.

Halen ıssız kalan o vadiye res-
mî bir alay gitti, fakat cesedi bu-

lunması lâzım gelen yerde bulama-
dılar.

Aç bir çakal onu sürüyüp kendi
inine götürmüştü..

Endüstürî Hayatımızda İNKİŞAF

- 1 -

Sahir Üzel



kşamın sekiz buçuğunda bindi-
ğim araba, bir halatın gerili
duruşu kadar düz ve munta-
zam şoseden fabrikaya doğru beni
götürürken bir kere arkamda kalan
karanlık ve sessizliğin sonsuz derin-

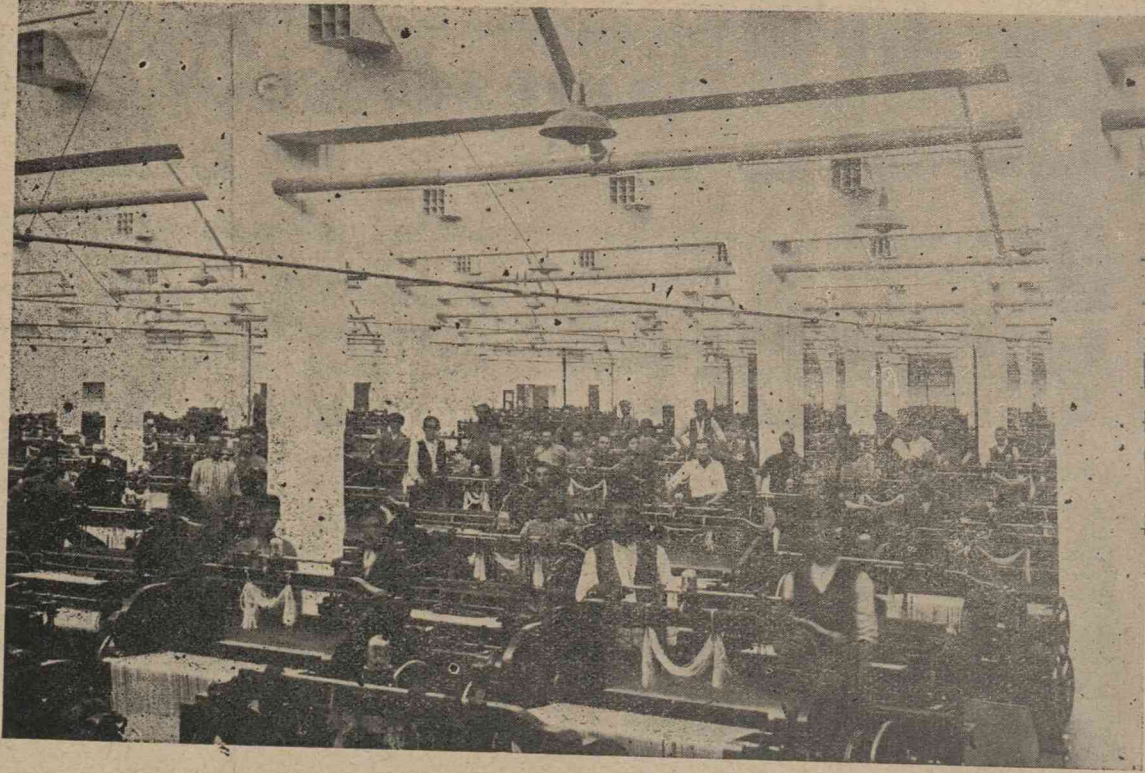
mek insan oğullarında kökleşmiş bir
histir. Fakat böyle iki yıl içinde se-
rile serpile büyüyerek, şahlanmış çe-
şid çeşid makinaların gümbürtüsüyle
uzak ufuklarda bile akisler yaratan,
muazzam ve modern tesisatı en



Fabrikanın içinden bir manzara

İliğine gömülüb uyumaya hazırlanan
asırlık Kayseriye bakdım; yoksulluk
ve ihtiyarlığına acıdım. Bir kerede
önümde sayısız ampullerden fışkıran
ışık tufanı altında bir şehir kadar
geniş olan fabrikanın gece servisine
hazırlanan azametına bakdım; genç-
liğe ve millî enerjiye imrendim. İhti-
yarlığa hürmet edib gençliğe imren-

medeni şehirlere bile meydan oku-
yan endüstürî siyasetimizin şu gü-
zel numunesi karşısında insan, imren-
mekten ziyade içinde taşkın bir se-
vinç ve heyecan his ediyor. Bu hissi
yalnız Türk olanlar değil, yabancı-
lar dahi kıskanarak duymakta ve
alenen de ızhâr etmektedirler. Ge-
çenlerde Suriyeli bir kaç Arad turi-



Fabrikanın içinden bir görünüş

risti, fabrikayı gezip şehre dönerlerken kendilerini karşılayarak şüphesiz çok meraklı olan hisyatlarını öğrenmek istemiştin.

Sonradan Halebin yüksek bir manifatura tüccarı olduğunu anladığım gözü açık ve kulağı delik olanına sordum:

— Fabrikayı nasıl buldunuz?

— San'atın, medeniyetin şah eserdir, Sizde bunun gibi bir kaç dane daha yapıyormuş, kâşki bizde bir danecik olsaydı!..

— Sizde yapabilirsiniz, ve bunda serbestsiniz!..

— Bizdemi yapabiliriz? . Ah azizim, büyük inkilâbınızı yaratan Atatürk başınızda olmasaydı zan ediyormusunuzki siz, bunlara muvaffak olabilecekdiniz?. Hayır, kim bilir siz de bizim gibi hangi mandanın altında

ezilecek, istiklâliniz; siyaset pazarlarının kurnaz tellalları elinde (bir meta) gibi haraç meraç satılmış bulunacaktı! . Bu sözleri söyleyen Suriyeliye hak vermekle beraber dikkat ettim, acı bir kıskançlık hissi içini bir kurd gibi kemiriyor ve hissi her lafında, her tavrında göze çarpıyordu.

İnkilâbım ve inkilâbımın muvaffakiyetli şu eserleri önünde hayranlık duyanların bu hissi, içime tatlı ürpertiler, tışıma haklı gururlar verdi..

Şimendifer hattını geçib fabrikanın hududuna girdikten sonra her şey değişiyor. Uzak yakın bütün ufuklar gözün alabileceği bütün mesafeler, tepesinden karı eksik olmıyan Er-ciyes, şu Elli bin nüfuslu Kayseriye bakınız, karanlığın heybetli derinliği altıda derin nefeslerle soluyorken,

fabrika ve fabrikanın hintirland binlerce ampulun verdiği ışık tufanlarla bir dilim nur gibi pırıl pırıl ya-nıyor. Ve iusan cazibeye yaklanmış gipi uzaklaşmak istedikçe bile iltiyarsızca yaklaşmış bulunuyor. Sanı-yorsun ki gövün bütün yıldızları yere inmiş, tabiat insanlara ziya ve nurun kudret ve azametile bir şehri ayın göstermek istiyor.

Fabrika binalarının pençerelerieden fışkıran bol ziya huzmeleri, dışarının tatlı aydınlığıle kucaklaşmakta ve dışarıle içeri gündüz gibi parlamaktadır. Fabrika sahası, makinalar açıldığı günden beri diyebilirimki geceye ve gecenin sükûn dolu karanlığına hasret kalmıştır. Gece busahanın seması üzerine siyah bir örtü gibi ancak uzaklardan yaklaşabiliyor. Karanlığın medeniyet aydınlığını çökertmeyüb, medeniyet aydınlığının

geciye destek olduğu bir yer burası!..

Fabrika sahasını çep çevre saran fabrika bekçilerinin düdüklele otomobillerin korna sesleri birbirine karışarak, makinaların hırıldıları arasında kayıp oluyor.

Fabrikanın geniş ve muntazam fûdbol sahasında mavi gömlekli gündüz işçileri top, memur ailelerinden bir iki bayan kordda tenis oynıyor, genç bir iki işçi kız da ayaklarında paten kayak sahasında daireler çevirerek kayıyorlar.

Buranın geniş ve konfürlü kantini yemek yiyen ailelerle dolu! . Çatal ve tabak gürültüleri arasında bazan radyonun kulakları tırmalayan parazitli nameleri ve bazan da bir bayanın çaldığı piyanonun tannan sesleri harice aks ediyor Bir kahve içmek için oturduğun-



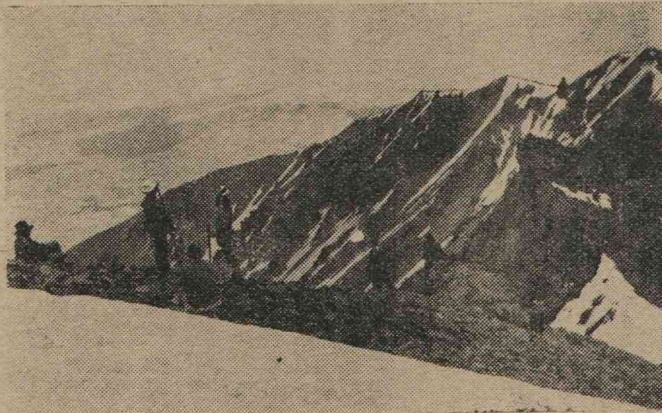
Fabrikadan bir manzara

muz kantin de yemek yiyen şu aileler arasında okadar sıcak bir bağlılık ve okadar sıhhi bir hava esmekte olduğunu gördüm ki, tereddüt etmeden bunlara bir aile sofrası diyebilirsiniz.

Müdüriyet binasının önünden geçerken telli pençerelerden bakdım, memurlar iş başında! Hesap ve yazı makinaları tıkr tıkr işliyor ve binanın her katının her odasında ayrı ayrı işler görülüyor. Meğer fabrikanın iktisadi sahadaki yürüyüş istikametini piyasalara göre tayin ve koca fabrikanın direksiyonunu elinde tutan enerji buradan fışkırıyormuş.

Yüksek çatılı büyük anbarın önünde bir sürü galebelik var, dikkat ettim, fabrikanın dokuduğu ku-

maşlar, karınlarının bir kaç yerinden karşılama demirle çenberlenip ambalajlanmış balyalar içiude hamallarla iltisak hattı üzerindeki vağunlara yükletiliyor. Bir tarafta da vağunlardan vinçlerle Adanadan gelmiş pamuk balyaları boşaltılıyor. Burası hakikaten görülecek bir yer. Şimendiferden pamuk balyalarını indir bir kapudan içeri sokuver, obir kapudan kumaş balyalarını al Türkiye'nin her tarafına sevk ediver. Şimdi fabrikanın ağzı sayılan anbarından içeri götürülen şu pamuk balyaları, belki yarın okşam obir kapudan boyanmış, dokunmuş, balyalanmış trene konmuş bulunacaktır. Bune sürat ve bune teknik?.. Buna pamuk ne yabsın?..



MİMAR NECMETTİN YAVAŞ

612 H. — 1215 M

Mimar Necmettin yavaş 13 üncü yüz yılın içerisinde Kayseride yitişen Mimarlardandır.

Selçuk oğullarından İzzettin Keykâvus zamanında Sinop şehrini işgal eden Selçuk ordularile birlikte bulunmuş ve Sinop şehrindeki iç kale burclarından bir kısmını tamir ve inşa etmiştir.

Bu burçlar üzerindeki kitabeler arasında o zaman Kayseri su başısı olan (Bahaettin Kutluca) ya ait bir kitabenin de mevcut olduğu görü lüyor. [1]

Bu kitabenin bulunduğu burcun sağ taraf boşluğundaki dört satırlık diğer bir kitabede [2]

(El mimarı Kayserivi ketebe Necmettin Yavaş) adı yazılmaktadır.

Bundan anlaşılıyor ki Necmettin



Kayseri Taşkınpaşa köyündeki cami mihrabı

yavaş bu yıllarda Kayseri de yitişen meşhur mimarlardan olduğu gibi Ordu mimarlığında da çalışmıştır. İh-

timal ki bu sıralarda Kayseride inşa olunan (Yoğun burcu) n mimarlığını da yapmış olduğu düşünülebilir.

Selçuk orduları zamanının en mükemmel silahlarıyla mücehhez bulundukları gibi askerî ve mülkî teşkilât-ları arasında fen heyetleri Mühendisler, Mimarlar, Ressamlar ve sair bir çok meslek sahiplerinede önem vermişlerdir.

Yüzlerce yıldan beri metaneti-ni, güzelliğini muhafaza eden bu kıymetli eserlerin yapıcıları, Sanatın bütün inceliklerine, güzelliklerine vakıf ve ertiklerindeki kuvvetli kültürlerle tanınmış adamlardır.

Bunlar yapacakları yapıların Pilan-larını, resimlerini, hesaplarını inceden inceye tetkik ettikten sonra işe baş-larlar ve iyi bir başarı ile bitirir-lerdi.

Tevarihi âli selçukta Alaettin key-kubadın Konya, Sivas kalelerini tamir ve inşa etmeği kararlaştırdığını söy-lece yazmıştır.

(Divanın çabuk dest muhasipleri, mühendisler ve şahnaî imaret ve us-ta mimarlar ve hazık ressamı hazır oldular, sultan atlandı beyler, ulular, serverler, mimarlarla şehrin çevre yanını devretti. Ve buyurdu burçlar ve bedenler mevazını muayyen ettiler Sultan mutalea kıldı islâh ve tayin bu-yurdu. (3) çün kapular, buruç ve

ebdanını adadi muayyen oldu ve ar-şun hisabile tul ve arzı ölçüldü çabuk dest muhasipler ve yazıcıları hisap çokluğunda denizi hisap ederlerdi ve azlığında zerreyi tabteî şairden temiz ederlerdi yapılmadan arşun hisabile zarf ve kismet ettiler fil cümle ne harc olacağını bilüp salta-nata arz ettiler.) [4]

İşte Kayserili Mimar Necmettin Ya-vaşa bu kadar mükemmel çalışan Selçuk ordularındaki fen heyetleri arasında yıllarca çalışmış ve ihtimal-ki bir çok eserler meydana getirmiş-tir.

Kitabede kendi adının belli başlı bir şekilde yazıldığına bakılırsa ze-manın en kıymetli mimarlarından olduğu anlaşılıyor.

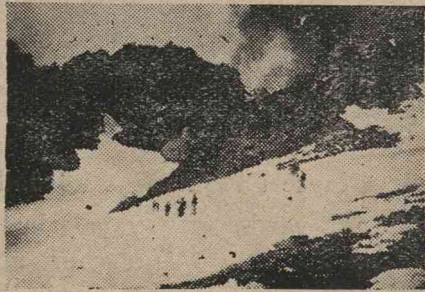
Bu meşhur Mimarın nerede ve hangi yıllarda vefat ettiğini bilmi-yoruz. Yalnız önce de adı geçen kendi namına ait olan kitabenin dördüncü satırında rebiyülevvel 612 H. 1215 M. yıllarında bu eseri yap-mış olduğuna bakılırsa bu yıllarda yaşamakta olduğu anlaşılmaktadır.

[1] Türk tarihi encümeni mecmua sayısı 4. Cilt 4. Mehmet Behçet Sinup kitabeleri adlı yazı sahife 47,

[2] Türk tarihi arkeologya ve etnografya der-gisi sayı 1 sahife 158 M. Şakir.

[3] Alaettin kiylubat. ressamlık, hattatlık gibi sanatları iyi bilirdi, Selçukname cilt3. Sa-hife 218

[4] Tevarihi âli Selçuk cilt3 sahife 258



Hatay

Faruk Nafiz Çamlıbel'e

Salık aldım Hatay eli ağlıyor
Yüreğimi hasret narı dağlıyor
Duşman çıkmış yaylalarda yaylıyor
Korkma elim korkma süngüm elimde
Bilelenmiş yalın kamam belimde

Belan dağlarını aşmak isterim
Coşkun sular gibi taşmak isterim
Yurdum sana benkavuşmak isterim
Şirin obam sana bağlanmışım ben
Sen benim ezelden yavuklum iken

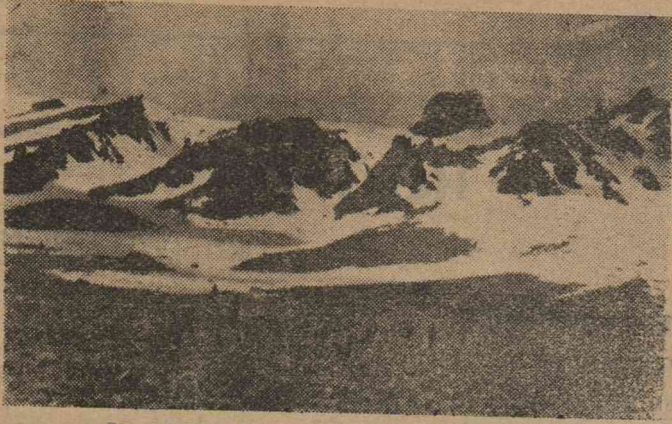
Ben Türk evladım bilsin ki duşman
Her Türk benim gibi kükrete bir aslan
Bizi korkutamaz yerde akan kan
Şen ol güzel Hatay hiç elem çekme
Vururuz saldıran duşmana tekme

Atamın tek sözü 'neler doğurur?
Türkün toprağını kanla yağurur
Duşmanın dumanın göğre savurur
Sabret nazlı elim o günü bekle
Kendi hasretinle hasretim denkle

Haykır Dikeçoğlu cihana karşı
Herkes bilsin nedir Türkte savaşı
Vallahi koymayız taş üstü taşı
Vatan için döğüş başlarsa eğer
Kan Türkün gözünü kaplarsa eğer

Kayseri : 4 / 3 / 938

Dikeçoğlu



ERCIYES

Tolun Akdamar

Ey kürenin sayılı kazıkların-
dan biri!

Ey dumanlı Erciyes!

Bu yer yüzü sahilsiz bir denizken:
Sen bir kabarcık ve bir adacık
bile değildin, fakat sonra yıllar,
uzun yıllar geçti içindeki ateş in-
difa için koynundan bir iz buldu,
fırladı, seni oynattı. ve kaydattı
bu ateşli oynayış, bu hararetli
kaynayışla sayısız yıllar humur-
dandın. Lav saçtın, gürledin!

Nihayet sen ve senin gibiler
buzları erittiniz, suları emdiniz
pek uzaktan birbirinizi selamla-
dınız, senin o günkü azametli
selâmını, bu gün milyonlarca
sene sonra ben şehametle iade
ediyorum.

Çünkü bu gün hiç perva et-
meden zekâmın yarattığı ufacık
bir makine ile mağrur tependen
-ateşli bile olsa- tependeki bulut-
ların da üstünden aşıyor ve daha
aşılacak şeyler arıyorum.

Selâm sana ey Erciyes! Ey
milyonlarca yıllık Neslimin aşınası!

Var, Var iken seninle var o-
lan Neslimin tarihi nekadar ezeli
ise: Ben ve benden sonra seni
kucaklayacak ve tepeden aşacak
olan soyumda o kadar ebedidir.
Çok eski ecdadım tependeki ka-
yalıkları kazmışlar, tarih işlemiş-
ler, mor yamaçlarında "Komana,"
mabedinin izleri var, eteklerinde-
ki "Mazka," ve "Kaneş," hara-
beleri binlerle yıl önceki neslimin
soysallığını haykırır.

Ben lokomotifimle her gün her
vakit gelüp geçerken, moturumla
uçarken seni selamlıyorum! Etek-
lerinde kurduğum fabrikaların
düdüğü çalarken: Soysallığının
sesi Geydiğin entarinin kıvrım-
larından büküle, büküle, beyaz
baş örtüne kadar seni sarmaktadır.

Eğer dumana ihtiyacın varsa
benden sonraki soyumunda ku-
racağı fabrikaların dumanı hep
seni ziyaret edecektir.

Hoşca kal, ey Erciyes, ey
soyumun ebed payidar aşınası!

Felsefe niçin lâzımdır ?

Muhtar Erdemer

Yeni ruhiyateçilere göre insan;
gövde ile ruhtan ibarettir. Göv-
demiz, fizyolojik kanunlara tâbi-
dir. Ruhumuz, madde kanunlarının
üstündedir. Tâbi olmaz, tâbi kılar.

Ruhumuz, duygu ve düşünce ala-
nında başı boşdur, hürdür. O, akıl,
hassasiyet ve irade melekeleri ile ha-
kikatlere, mefkûrelere ve ödevlerine u-
laşır.

Ruhiyateçilerin bu iddialarına aykırı
olarak materyalistler insanı şuurlu
bir makine farz ederlerki bundan,
inanışların en kuvvetlisi, en üs-
tünü olan (telekki) miz sarsılır...
Sıkıntı ve mücadele başlar. Akıl,
bizi madde kalıplarına sokmağa ça-
lışır. Muvaffak olursa (materyalist)
oluruz.. Bazan, kalb kavgayı kazanır.
Bu defa, akıl işe karışamaz. Yine
mücadele ve sıkıntı..

Gel zaman, git zaman bir mütâ-
reke olur.. Akıl ile kalb müşterek
anlaşma noktaları bulurlar, iki tarafı
de dinildir, tatmin ederler.. Hayatı-
mızda bir ahenk vucude gelir, hu-
zur ve saadet başlar.

Bütün bunları yapan yani aklı-
mızla kalbimizi telif eden ve müsbet
ilimlerle kıymet duyguları arasındaki
ayrılığı kaldıрмаğı gaye ittihaz eden,
bize bir sistem getiren felsefe ve o-
sistemin sahibi filizoftur.

İşte felsefe, bu ahengi temin için
lâzımdır.

Muhtar Erdemer

Maraş kurtuluşu [1]

Bir zaman Maraş esir aldılar
O gün yurttaşlarım yasa daldılar
Silahlı silahsız hep saldırdılar
Güzel Maraş'ımız kurtulsun diye

Duşman bu hücumdan yıldırı ve kaçtı
Maraş'tan dışarı hududu aştı
Tarihî Aksu'yum coştı ve taşıtı
Alçak düşmanları öldürsün diye!

Yiğit Maraşlılar düşmanı kovdu
Bir çoklarını da Aksu'da boğdu
Bununla kalmadı yardıma koştu :
Taydaşım Anteb'im kurtulsun diye!

Şimdi kahraman Maraş hep kurtulmuştur.
Nihayet adâlet yerini bulmuştur
Bir çok yurttaşlarım şehit olmuştur
Şerefli Türkiye kurtulsun diye!..

Bu gün kurtuluşun yıl dönümüdür
Namert düşmanların hep ölümüdür
Kurtuldu vatanım hep baştan başa
Yaşasın diyelim şirin Maraşa!

Sencar Dikeçoğlu

[1] 11 - 2 - 938 de Maraşın kurtuluş gecesinde
halkevi salonunda okunmuştur.

Tarihten önce Erciyes

Sahir Üzel

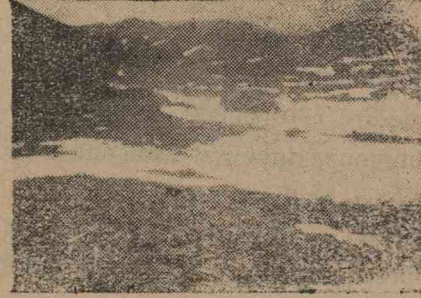
- 1 -

Binlerce yüz yıl evvel, Anadolu'nun göbeğinde tepesinden alevler fışkıran bir yanar dağ, ve bu dağın kuzey tarafında da hırçın dalgalarile denizi andıran büyük bir göl vardı. Yanar dağ, bukeçelerde henüz ibtidai hayat geçiren insan sürülerini dehşet ve haşmetinden karşısında el pençe divan durduruyordu.

Tabiatın vahşi ve şahlanmış her kudurğanlığı önünde zayıf ve aciz varlığının derecesini anlayarak onunla çarpışacak kudreti kendinde göremiyen etraftaki bu insanlar, yeri göğü ve her şeyi yaratan tanrıyı bu yanar dağın tüyler ürperten yakıcı ve yıkıcı azemetinde görüp bütün kalpleri ve içten gelen korku ile ona tapınıyorlardı.

Arzın bağrından kaynayan ve bitmek tükenmek bilmeyen lav dalgalarını cehennemî ağzından dışarı ve arzın üstüne kusup atan bu yüksek ve adsız dağ, sönmeyen hararetile yanı başındaki geniş gölün suyunu da bir kazanda kaynatır gibi, içten tıştan, yokarıdan aşağıdan fıkratıyor ve bu sıcak sulardan çıkan sıcak buğular ateşli dağın dumanlarile birleşerek geniş ufuklarda yığın yığın bulutlar hasıl ediyorlardı.

Tepesinden ateş ve ateşli taş kusan dağın eteklerinde ve gölün kenarında lavlardan meydana gelen kıb kıvıllı tepeler, akıcı ve yakıcı kül harmanları göbeklenüp suya doğru ka-



ıyor ve suya yaklaştıkça da sovu-yarak perklesüp Kaybalaşıyordu. Bu hal uzun yüz yıllar devam etti, ve fakat geçen her yıl gölü kolaç, kolaç küçültüp, dağı fersah, fersah genişletti. Su ki; oynak ve kaynaktır. Oynadıkça yerini kaypak dağa kaynadıkça mevkiini sıcak ve kül yığınlarına bıraktı. Hafif ruhlu su dalgaları, Ağır başlı taş harmanları karşısında durmayup uzaklaşmağa mecbur oldu. Yanar dağ, aşağıdaki su birikintisini sonsuz ateşile kurutuşundan böbürlenirken, içindeki fırtınalı dalgaları kayb ederek gitdikçe küçülüşünden onuru kırılan göl de, yanar dağa:

— Her çay ırmaklara, her nehir denize akar, Ben yerime ve aslıma gidiyorum, fakat tabiat da senin başındaki ateşi söndürsün ve seni so-vukla dondursun!..

Diyerek huzûr ve selâmeti enğin denizlerin serin ve derin koynunda aramak için bir kısmı buğu halinde göğe çekildi, Bir kısımda yudum yudum arzın kabukları arasına süzülüp

Halk Edebiyatı örneklerinden :

*Ey pınar, eşmepınar.
Derdimideşme pınar.
Yarım suya gelince
Su ver, söyleşme pınar.*

§

*Kayalar karda kaldı.
Bülbüller zarda kaldı.
Gönül kapısı kitli
Anahtar yarda kaldı.*

§

*Çam kabuğu kırmızı
Canım sevdi şu kızı
Döşeli odalara
Koysalar ikimizi*

gitti, koskoca gölde su namına birşey kalmadı. Adsız dağ zavallı gölün tortu olarak bıraktığı bütün canlı şeyleri yakup kum dalgalarını da savura savura etrafa dağıtdıktan sonra rahat etti.

Anadolu'nun ortasında büyük bir meşale gibi geceli gündüzlü yanan bu azametli dağ kurumile onurlanmağa ve artık tabiata da meydana okumağa başladı. Bu onur ne kadar sürdü, belli değil, Fakat engin denizlerin koynunda kendini sahilten sahile çarpup duran sıcak gölün sevmüş suyu her çarpılıştı:

— Ey büyük kudret! Beni sovu-tanı sovu!

Diye dileklerini durmadan tekrar-layordu. Çok sürmedi, tepesinden fışkıran şahlanmış lavlarile insanları ö-öünde diz çöktüren bu adsız dağ, içindeki harareti gayb etmeğe ve bir ihtiyar piposu gibi etrafa yalnız duman, yalnız kül saçmağa başladı. Karnındaki ateşi sönmeye yüz tutan

dağın iç derdi dışdaki sovuyla el ele vererek kabuklaşan tışı da sovu- mağa başladı. Bir gün geldi ki dağın ateş püsküren ağzı çakıllı, barsakları etraf kayaların çöküntüsile tılandı. asırlardır gümbürdeyen bu ağız artık sustu ve sık sık yer deprentilerile sovuyan güller taşlaşüp harmanlaşarak, harmanlaşub kayalaştı, hayatiyetini gaybeden dağ muazzam bir ölü halini aldı.

Asırlarca her şeye meydan okuyan ateşli dağa dış biliyen tabiat da, dört mevsimin kumandasındaki karlarla, fırtınalarla, sisler ve sıcaklarla yüklendi. Onu tepeden tırnağa kadar kalın kar tabakalarile ezerek şimşekli yıldırımlarla şamarladı, ardı arası kesilmez fırtınalarla nefesi çıkmaz bir hale getirdi. Yanar dağda artık ne onur, ne gurur kalmış ve ancak yükseklik ve sıvıliğıle baş başa virerek ateşsiz dağlarla eş ve adaş olmuştu.

Bir zamanlar önünde diz çöküp ateşine tapınan insan sürüleri artık onun sırtına tırmanarak kazdıkları kovuklarda yuva yapıp öremeğe, kudretini kaybeden ilâhın taştan böğrinde taştan tanrılar yapıp tapınmağa başladılar.

Tabiat, gölün hıncını yanar dağdan almış ve adsız dağ ilk hayatını bu suretle yaşamış ve bitirmiştir.



ERCIYES

*Erciyesin mâvi, açık seması
Aç bağırtı bana, dalmağa geldim
Kayserinin şanlı, yüksek yaylası
Kollarım boynuna sarmağa geldim.*

*Çevre yun'un almış yeşil bağların,
Şahinler yuvası sarp kayaların,
Göklere uzanmış yüce dağların,
Halın, hatırını sormağa geldim*

*Bazan aslan gibi korkunç boralar
Hatırlatır bana şanlı kavğalar
Etrafa ün salan kervan saraylar
Bergüzar bırakmış almağa geldim.*

*Bazan kartal gibi kanat açarsın
Bazan boralarla dehşet saçarsın
Bazan cennet olur güller açarsın
Açılan gülünü kokmağa geldim.*

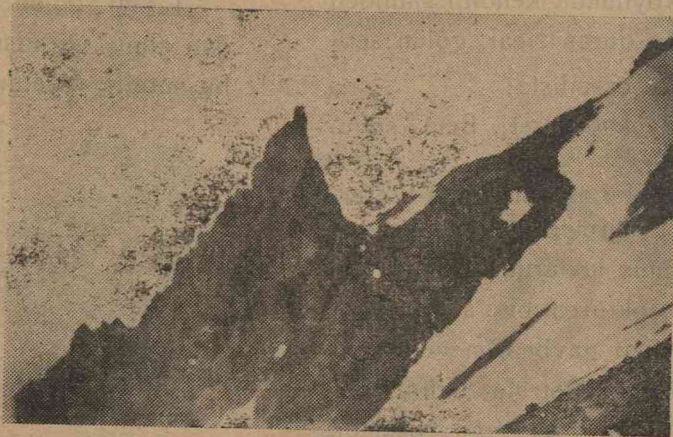


*Yaz gününde nazlı, uslu durursun
Pullu gelin gibi süslü durursun
Sevda yollarında deli olursuu
Bak ben sana aşık olmağa geldim*

*Tanrı duygusunun parlak gözgüsü
Türkün sevgilisi yurdun kuzusu
Torosun biricik yavuz gözcüsü
Neler gördüğünü sormağa geldim.*

*Dikecoğlu geldi fikre dalmağa
Tarihten maziden örnek almağa
Ulu ecdadına selâm salmağa
Selâmet yurdunda kalmağa geldim.*

Dikecoğlu



Kayserideki Tarihî eserler

- 1 -

Yoğun Burç ve Dış Kale

Yazan : Kâzım Özdoğan

Kayseri şehrinin muhtelif taraflarında gözümüze ilişen burçlar arasında en önemli bir kısmını teşkil eden Yoğun (1) burçtur. Talas yolu üzerindeki Alacamescit mahallesinde ufak bir meydanlığın ortasında yükselen bu eser bize tarihin orta çağlarını hatırlatır.

Bina, iri çapta muhtelif kemerler ve bunların etrafını çeviren kalın divarların örülmesiyle meydana gelmiştir.

Burç, tam yuvarlak olmuyan şekilde ve alt üst kısımdan ibaret olmak üzere iki katlıdır. Üst katta müstatil biçiminde dar pencereler ve mazkal delikleriyle bir müdafaa noktası teşkil edilmekte olduğu görülüyor.

Burcun doğu geçesindeki divarın ortasında görülen üç satırlık kalın Selçuk sülüsü ile yazılmış mermer kitabenin metninde (Keykavus bini Keyhusrev bini Kılıçaslan) zamanında yapıldığı yazılmakta ise de kitabede tarih olmadığından hangi yıllarda yapıldığı belli değildir.

Mevcut vesikalara göre 1210-1219 yılları arasında yapılmış olmak ihtimalleri vardır. Diğer bir kısım eserlere bakılırsa 1212 - 1215 M. tarihinde yapıldığını kaydetmek lazım gelir.

Müneccimbaşının (Camiüddü-

vel) adlı kitabında yazdığına göre 1211 yılında babası Kiyasettin Keyhusrev şehit olmuş ve yerine oğlu İzzettin Keykavus hükümdar seçilmiştir. [2]

İbni bibi (Tevârihi alî Selçuk) da İzzettin Keykavusun hükümdar seçilmesini şu şekilde yazmaktadır. (Maraş meliki; Nasrettin Melik Hasan bini İbrahim) etti İzzettin Keykavus Ulu oğludur. Hem akıl, kâmil ve bahadır. Hem oğuz töresinde dahi hükümdarlık İzzettine layıktır. Mecmuu ekabir beyler, ulular ol sözü tahsin ve ittifakla Konyadan Kayseriye teveccüh ettiler, anide erişecek ekabir ve serverlerden bir melik İzzettin hizmetine Malatyaya gönderdiler ve tez erişdin diye müsaraat ve mübaderet kıldılar.) [3]

Bu arzu üzerine kısa bir zamanda yetişen İzzettin Keykavus Kayseride bulunan Selçuk omağına oturmuş bundan sonraki yıllarda Yoğun burcu yaptırmıştır.

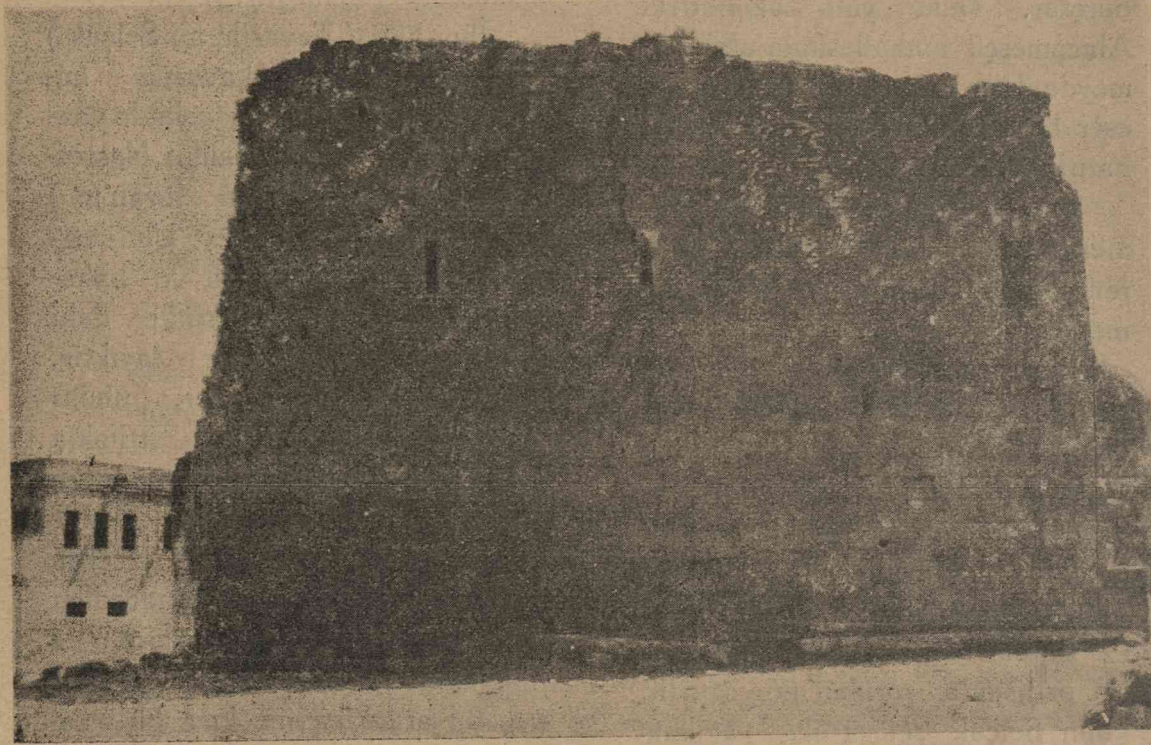
Kitabenin ikinci satırındaki elkapta (Elberri velbahrini sultanülâzam) unvanının yazıldığına bakılırsa Yoğun burc İzzettin Keykavus'un Sinop kalesini almasından sonra yapıldığı anlaşıyor.

Bu fütuhattan sonra kendisine bu lakap verilmiştir. İhtimal ki mimarının da Kayserili Necmettin

Yavaş olması düşünülebilir-Yoğun burcunun diğer bir adına da (Pasban dairesi) denilmektedir.

Selçuk oğulları zamanında şehrin durumunu gösteren ve yazan vesikalardan anlaşıldığına göre Kayseri şehrinin etrafı surlarla çevrilmiş orta zamanlardaki şehirlerin biçiminde idi.

Tıskalenin Sivaskapısı, mey-



Yoğun Burç

dan kapısı, Boyacı kapısı, Kiçikapı, "yeni kapı," [4] adlariyle söylenen üçü büyük ikisi küçük olmak üzere beş kapısı vardı. Sur içerisinde on dokuz mahalle ve ona nazaran sıkışık evler, dar sokaklar bulunuyordu.

Bu kapılardan doğuya açılan Sivas kapısından girildiği zaman kapının iç tarafında sağlı solli kapıcı başı konağı, buradan gü-

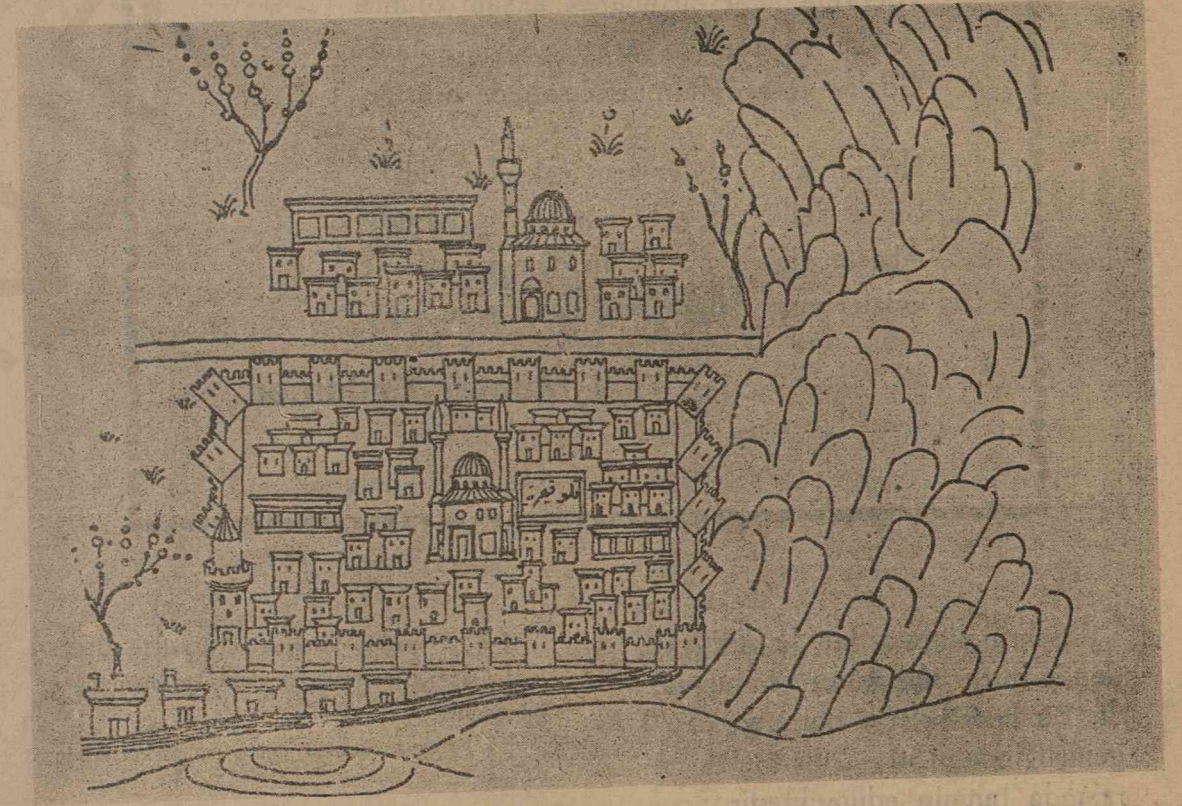
ney geçeye doğru gidildiği zaman şimdi de Eskisaray mahallesi adile söylenen yerde hükûmet daireleri ve kuzey yanında ise mahkeme ve diğer daireler bulunmakta idiler.

Alacamescit karşısında bulunan Yoğun burç'un üstbü (birinci Pasban dairesi) olarak yapılmış ve kapısı hükûmet konağının içe-

risine açılmıştır. Burada Pasbancıbaşı ve ona tabi olanlar eğlenirlerdi. Surun her iki geçesine doğu ve güney taraflarına gönderilecek nöbetçiler buradan gönderilir ve her onbeş adımdaki çıkıntılı burçlarda nöbetçi kuleleri bulunurdu. Eski mahkemenin bulunduğu yerlerde şimdi Hurremçavuş mahallesi vardır.

Arabapazarı kapısının kuzey

tarafında şimdiki topkulesi önünden başlamak suretile içkaleye muvazi ve Serçe önu mahallesine (Sahabiye medresesine) doğru uzanan bir kısım surlar ve nöbetçi kule'eri bulunmakta idi, şimdiki postahane binası arkasındaki yer bu kısma aid ve ok deposu olarak yapılmıştır. Buradaki meydanlığa ok meydanlığı denilirdi.



Kayserinin 400 yıl önce yapılmış Minyatürü [7]

Meydan kapısının ön tarafındaki geniş yerde savaş ve güreş talimleri yapılır top ve çoğan oynanırdı. [5]

Kapının sağ yanında askeri kışlalar sol tarafında umuma aid bir misafirhane bulunuyordu. Şimdiki han camisi de bu şekilde şehrin dış tarafında yapılmış misafirhanelerden birisidir. Buranın

Yoğun burç ile ilgili olduğu söylenmektedir.

Dörtükanönü denilen mahalde bulunan büyük burçun olduğu yer ikinci pasban dairesi idi şehrin kuzey ve batı taraflarında bulunan surlar üzerindeki bekleme mahallerine buradan nöbetçiler yollanırdı. Boyacı kapısı şehrin garb tarafında olduğu gibi Kiçi-

kapıda mevcut kapıların en küçüğü olması dolayisile bu adla anılmıştır.

Selçuk oğulları zamanında çarşı ve bedestan şimdiki eski bedestan mahallesinin olduğu yerde idi.

Tıskalenin etrafı geniş hendeklerle çevrilmiş ve bunların içerisi su ile dolmuş bulunuyordu.

Eski bir tahassüs:

Tunca

[Üstadım Haydar Niyaziye]

Sakin uyuyan nazlı melekler gibi Tunca
Hicranla akar çırpınarak akşam olunca
Aşklar ve emeller sararıp böyle solunca
Gözler yine dalgın seni sahilde ararlar.

Hırçın, asahi dalgaların raksı medidi
Bir neş'eli aya gibi perrân ve derindi
Âheste güneşler süzülüp Tuncaya indi
Gözler yine dalgın seni sahilde ararlar.

Muhtar Erdemer

Şehrin kapılardan başka yer-
den girmek imkânları bulunmaz-
dı. Bu hendeklerin derinliği 15-20
genişliğinde 150 - 200 metre a-
rasında tahmin edilmektedir.

Tıskalenin önemli bir kısmı
Danışmet oğulları zamanında ya-
pıldığı gibi Selçuk oğulları zama-
nında da tamir ve kısmen de-
yiriden inşa edilmiştir.

[1] Yoğun Türkcede kalın, iri, sağlam de-
mektir.

[2] Bu eserin Selçuk oğullarına ait olan
kısmı B. Hasan Fehmi Turgal tarafından ter-
ceme edilerek (Münecim başıya göre Ana-
dolu Selçukları) adlı bir kitap halinde 1935
yılında neşredilmiştir.

[3] Tevârihi Alliselçuk cilt 3 sahife 93

[4] Yeni kapu Arba pazarı kapısının diğer
bir adıdır.

[5] Paspan dairesi muhafız askerlerinin
kışlası.

[6] Top çoğân oynaması, Silâhşorluk, okcu-
luk talimleri yapılması Oğuz törresi icabından
idi. Millî tettebbu'ar mecmuası sayı 5 sayfa 211

[7] Bu minyatürü İstanbul Üniversitesi
kitap sarayındaki (Beyanî menazili seferi İra-
kını kanuni Süleyman) adlı yazma bir kitaptan
Profesör Gabriel İktibas ederek Anadolu'da
Türk abideleri Kayseri Niğde adlı kitabına
dere etmiştir.

Köy Tetkikleri :

Hisarcık köyü Genel Bilgisi

Fahri Tümer

Hisarcık köyü Kayseri ilinin Ha-
cılar kamununa bağlı ve Kay-
seriye 12 kilo metre mesafe-
dedir.

Adının Hisarcık, Asarcık gibi iki
türlü söylenişi vardır. Her ikisi bir
anlama olan bu adlardan Asarcık
halk arasında en çok söylenir.

Adının verilmesinin sebebi : Şim-
diki köye 2 kilometre uzaklıkta bir
tepe üzerinde Asar adlı köy harabesi
vardır. Bu köyün şimdiki mahalle
nakıl edildiği ve daha küçük olarak
kurulduğu için Asarcık adı verilmiş-
tir.

Köyün kuruluşuna ait vesika bulun-
mamış isede civarında bulunan tarih-
sel eserlerden çok eski zamanlarda
kurulduğu Etilerin bu köy veya cıva-
rında oturduğu anlaşılmaktadır.

Köy çevresinde Asar, Cıfıtlar, Ören-
ler, Gürle adlarını taşıyan harap
köy yerleri vardır.

Asar mevkiinde derenin sarp ve
dik yamacında kayalardan oyma dört
kat ve içerisinde su depoları bulu-
nan kale vardır. Kalenin ikinci katı-
na bir insan geçebilecek kadar dar
ve dik sekiz basamaklı merdivenle
çıkılmakta diğer katlara buradan ge-
çilmektedir. Dördüncü kattan sonra
dar bir dehlizden 100 metre aşağı
inilerek su alınmaktadır.

Cıfıtlar mevkiinde: Eski zamanlara
ait taştan oyma ve kapalı lahitlere
tesadüf edilmektedir.

Örenler mevkiinde: Yer altı mağ-
raları bulunduğu köylüler tarafından
kat'i olarak söylenmekte isede kapu-
su taş ve topraklarla örtülmüş oldu-
ğundan burası görülememiştir.

Gürle mevkiinde: Top tepesinin
batısındaki kayalar üzerinde Eti Hi-
yeroğlifi vardır. Bu taş üzerinde tetki-
kat yapan Doktor Gelb bu yazının
bir kıralın fütühatnamesi olduğunu
ileri sürmektedir.

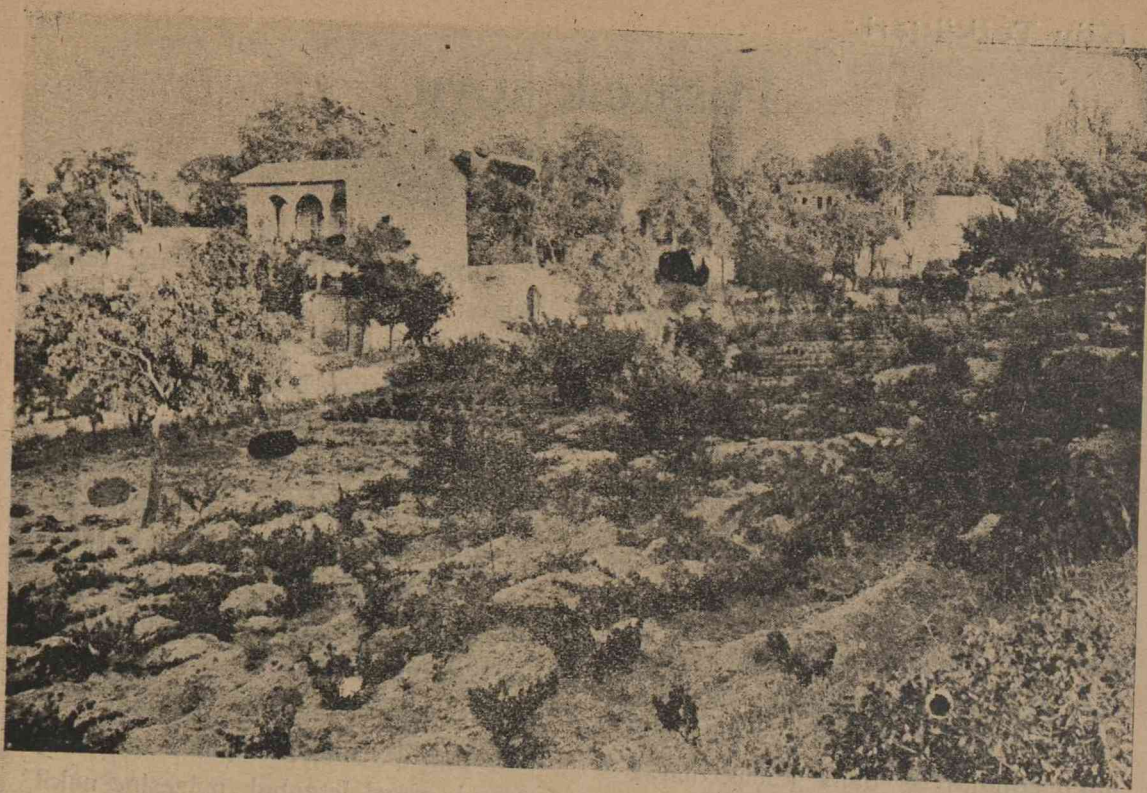
Bu tepede bulunan üzerinde Eti
Hiyeroğlifi olan büyük bir taş
35 yıl evvel İstanbul müzesine nakil
edilmiştir.

Köyün nüfusu ;

1935 Nüfus sayımına göre 1025
Kadın, 875 Erkek olmak üzere 1900
nüfusu, 450 evi vardır. Köyde milliyet,
din ve dil farkı yoktur. Erciyes
eteklerinde (1250) metre yükseklikte
bulunan bu köy ve civarında Kay-
serinin en güzel sayfiyeleri bulun-
maktadır.

Sular: İlkbahar aylarında köyün
suyu boldur. Erciyese düşen karların
erimesinden dereler kabarır köy sı-
nırları içindeki bağ, bahçeler sulanır.
Yaz aylarında sular çekilmeğe başlar
köyde su buhranı baş gösterir.

Pınar suları köy arazisini sula-
mağa kâfi isede muntazam mecraları
olmadığından sular derin dere ve çay-
lardan akmakta ve tebehhuratla azal-
makta olduğundan mahsulatın bir
kısmı kurumaktadır.



Asarcıktan bir görünüş

Geçmiş zamanlarda tekir mevkiindeki 19 pınarın suyu muntazam mecralarla köye getirilerek -hala harabesi olan taksim deposu- yapılmış ve bu depodan kireçle yapılmış muntazam mecra ile eskişehre oradan da Köşk dağına (kayseride Ertana oğullarının köşğine) diğer bir mecra ile de Kızıl köşk mevkiine götürülmüştür. Bu su yollarına ait köprü harabeleri bulunduğu gibi mecraların bir çok kısımları da toprak bir metre kazıldığında meydana çıkmaktadır.

Köyün meydanı, köy odası yoktur. Muhtarın evinin bir odası köy odası olarak kullanılmaktadır.

Sayı	Cinsi
4	Bakkal
2	Kasap
1	Nalbat
1	Berber
2	Dikici
2	Furun
1	Kahve

Köyün Kültür durumu

Köyde okul yoktur. 1910 Tarihinde köylü okul binası yapmış 12 yıl tetrisata devam edilmiştir. Bu bina sihihi olmadığından Hususi idare tarafından 900 liraya satılarak namazgâh binası okula çevrilmiş ve bu binadada beş yıl tedrisat yapılmış 933 Yılında okula Öğretmen gönderilmemek suretile tedrisata nihayet verilmiş ve bina da harap bir duruma girmiştir.

Köyde tahsil çağında 300 çocuk vardır.

Köyde kütüphane, okuma odası, Postane, yoktur. Köye gelen mektuplar Kayseride muayyen bir yerde toplanır köy bekcisi mektupları köye getirir sahiplerine dağıtır.

Köyde okuyup yazma bilenler yüzde onu geçmez; musiki ihtiyaçlarını

sazla temin ederler.

Köyde halk şairi, saz şairi olarak tanınmış kimse yoktur. Kayseri ilinde söylenen türküler burada da söylenir.

Develi li Seyrani bu köy için aşağıdaki beyti söylemiştir.

*Ali dağına dersin dağların hası
Koltuğuna çekmiş koca talası
Asarcığa vardım yedim kirazı
Asarcıkta açıldı gönlümün pası
Cenneti âläya benzer Asarcık*

Köyün Sıhhat durumu

Köy deli çayın iki kenarında kurulmuştur. Doğusu yüksek tepelerle kapalı olduğundan evler sabah güneşi görmez öğleyin bol bol güneş görür.

Halkın sıhhati yerinde ve sıhhati ni korumak için bilgisi vardır.

Yazın halk köyün batısındaki bağ ve bahçelerinin içerisindeki kulubelere göç eder köy tamamen boşalır. Beş on ev hariç olmak üzere evlerin yapılışı ve dahili tertibatı sihihi değildir. Evler taştan basık tavanlı bir kat olarak yapılır üzerleri de toprakla örtülür.

Sokaklar çok dar girintili çıkıntılı olduğundan araba otomobille geçmek imkânı yoktur.

Köyün çeşme ve pınarı yoktur. Köye on iki kilo metre uzaklıkta bulunan Tekir yaylasından çıkan 19 pınarın suları köyün ortasından geçer. Bu su kışın oldukça temiz ise de yazın yaylaya çıkan Türkmenler çadırlarını su kenarlarına kurduklarından hayvanları ve kendileri tarafından pislenir bu yüzden ara sıra köyde Tifo hastalığına tesadüf edilir.

Üstad Ahmet Remzinin Asarcık için söylediği şiirden bir parça

*Asarcık bahçesi gönül safası
Meşhuru alemdir abu havası
Bülbülü nameger çiçeği rengin
Yeşile bezenmiş sema ve zemin*

*Ağaçlar göklere yükselmiş gitmiş
Sanki yıldızlarla yarışlar etmiş
Çimenle süslenmiş her semt her cihet
Bağları dağları pür zeybi zeynet*

*Çayırılar üstünde yat uyu uyan
Rehavet his etmez insan bir zaman
Elhasıl Asarcık irem bağıdır
Her köşesi zevk verir keder dağıtır*

Köyde Malarya yoktur. Doğanlar ölenlerden fazladır. Nüfus kittikçe artmaktadır.

Köylünün sıhhatini korumağa dair bilgisi olduğundan hastalara koca karı ilacı alan, nusha yazdıran yoktur. Hastalarını civar sayfiyelerde bulunan doktorları çağırarak tedavi ettirirler.

Köy kadınları çocuk bakımını bilmediklerinden ölüm en çok çocuklardadır: köyün bağlı olduğu nahiye de bulunan belediye kabilesinin ayda bir kaç gün bu köyde çocuk bakımı üzerine bilgi vermesi köyün dileklerinden biridir.

Sıhhat bakımından yiyecek, içecek, giyecek şeylere önem verilir diğer köylere nisbetle halk fazla et ve sebze yer.

Isıtma araçları tandır ve sobadır. Soba pek az evlerde bulunur.

Köyün Sosyal durumu

Köy kanunu 1927 tarihinde tatbiki

ka başlamıştır. ihtiyar meclisi kanunu muvaffakiyetle tatbik etmekte ve iyi sonuçlar almaktadır.

Köyde müteğallibe yoktur. Büyük ve Küçükler arasında karşılıklı sevgi ve saygı vardır.

Her Türk kaylusu gibi bu köy hal- kıda konuk sever köye gelen işyar- ların vazifelerine ait işleri kolaylıkla yapabilmeleri için çalışırlar ve hür- met ederler

köyde tarafgirlik yoktur. Muhtar se- çiminde bazı partiler törersede seçim sonunda dağılır ve iyi geçinirler. Halk Cumhuriyete, yurda bağlıdır.

Köyün Ekonomi durumu

Köyün tabii serveti yoktur. Arazi vulkanik olduğundan toprağın verimi azdır gübrenenmiyen tarlalardan mah- sul almak imkânı yoktur.

Yetiştirilen hububat koy halkını beslemediğinden hariçten buğday, çavdar, arpa satın alınır. Ziraat eski usullerle yapılır. Ziraat makinası, pulluk bu köye girmemiştir.

Arazi dağlık olduğundan teker- lekli nakıl vasıtaları yoktur köy sı-

nırları içinde bütün nakliyat merkep ve beygirlerle yapılır.

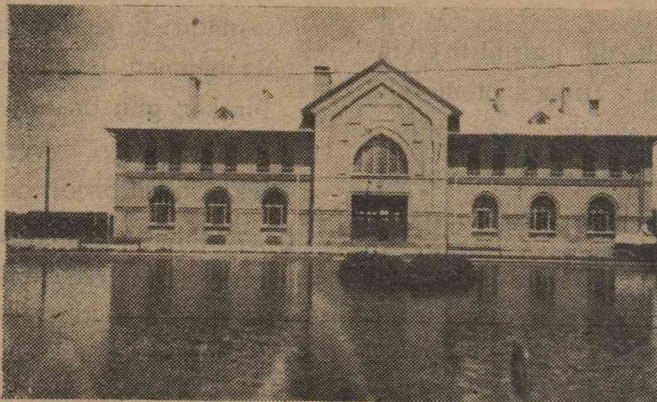
Meyve, Sebze iyi ve halkın ihti- yaçlarından fazla yetişir Kayseride Hisarcık sebze ve meyvesi aranır ve kilosu diğerlerinden iki üç kuruş faz- laya satılır.

Halkta bağ, bahçe yitiştirmek he- vesi fazladır. Köye iki kilometre u- zakta bulunan kızıltepe de onbeş yıl önce hiç bir yeşerti yokken (150) hektar sahasında olan tepeye bağ dikilmiştir.

Köyde 150 halı tezgâhı vardır. Köy kadınları umumiyetle halı doku- masını bilir. Bir çok aile de kadın kaeasının çocuğunun çamaşırlık bezini kendisi eğirir ve dokur erkek yalnız pamuğunu alır.

Köyde bulunan hayvan savısı

Cinsi	Sayısı
Koyun	693
Keçi	319
Öküz	90
İnek	206
At	53
Merkep	198
Katır	4



Kayseriden bir görünüş



Spor



aşamak muhakkak ki kımıl- mak ve hareket etmek demek- tir. Kımıldamadığımız zamân yaşamıyoruz demektir. Ölü ile farkı- mız hareketten kesilmiş olmasından başka nedir?

Sağlamlığımız, Sıhhatimiz, hare- timizin fazlalığıla mütenasiptir, Diye biliriz. Ne kadar çok hareketli, ne kadar çok neş'eli isek o kadar sağ- lam ve sıhhatliyiz demektir. Sokakta rast geldiğimiz insanı yürüyüşü, ko- nuşusu, elini kolunu sallayışı ile sıh- hatte olup olmadığını anlamak ek- seriya mümkündür. Yemek, içmek, nasıl nefes almak kadar mühim bir ihtiyaç ise hareket etmek bunlardan hiç geri kalmıyan bir ihtiyaçtır. Kanı, kemikleri, etleri ve sinirleri kuvvet- lendiren varlığı idame ettiren ve ço- ğaltan hareketten başka bir şey de- gildir.

Hareketin lüzumu kadarını vücade verebilmek büyük bir maharet ve sanattir. Vücudun yapılış ve ihtiyaç- larına göre fiziki varlıkların bütün kabiliyetlerinin istenilen yolda veril- mesini bağışlıyan vasıtaya (Beden terbiyesi) deriz.

Vücudun tabii ve ahenkli olarak inkişafına yardım eden içtimai ha- yatta verim kabiliyetini artıran be- den terbiyesi şahsı olduktan başka daha ziyade milli bir iştir.

Muhakkak ki hepimiz güçlü, kuv-

Bu Mecmua için

*Duydum çıkacakmış, yeni mecmua
kalbimde uyandı, ani bir heves,
Dilerim; o beyaz, zirveli dağdan
yükselsin şerefle, Şirin Erciyes.*

Feride Berkmen

vetli, becerikli, iradeli mütenasib ve boylu poslu olmak hevesindeyiz. Böyle levent insanların meydana getirmiş olduğu ulus acunun en fazla imrendiği bahtiyar varlığı olur. Her günkü isteklerimizden en mühimi de bu değildir? O halde bu kadar lüzumlu ve faydalı ise hangi hare- ketleri intihap etmeliyiz?

Sıhhat ve sağlık kazanmak, neş'e- lenmek için vücudumuzun faaliyetini tanzim edebilmek, hazım, temeffüs ve devran gibi mühim vazifeleri ve va- zife görmelerini intizama sürükleyip kendimize, ulusumuza, yurdumuza yararlı bir insan olmak gerektir. Binaen aleyh bize 5000 metreyi 14 dakikada koşan beş insan değil, 5000 metreyi 20 dakikada koşan 500 bin memleket genci lâzımdır. Bunun için- de Amırikanın, İsviçrenin, Almanya- nın içtimai bünyesine göre hazırlanmış oldukları bedenî faaliyet programları bizce birer tetkik mevzu olmaktan ileri geçemezler.

Nevzat Yücel

Hayvancılık ve hayvancılığın askerî, İktisadî, Ziraî Sıhî cepheden tetkiki ile Baytarlığın rolü

Ferit Cankocak

Beynelmilel tanınmış Zootekni alimlerinden Profösör Krenhar derki: Ateşin insanlar tarafından keşfi, faydalı nebatların tanınması, hayvanların tehili: Bunlar üç bölük sütünürki üzerinde medeniyet ve onun inkişafı istinad eder. Çok vakıfane olan bu fikir münakaşa kabul etmeyen bir hakikattir.

İnsanlar hali vahşetten şimdiye kadar ve dünya durdukca hayvanların yardımından geri kalmamış ve kalmayacaklardır. Her cebheden beşeriyet hayvandan ve onun kuvvetinden vareste kalmaz. Mötürlü vesaitin keşfinden sonra hayvancılığın tedenni edeeği zehabı hasıl olmuştu. Bilakis mötör tekniğinin işkişafı hayvan yetiştirilmesine hız verdiğini istatistikler isbat etmektedir. Tekniği ileri olan memleketlerden Amerikayı ele alacak olursak Amerika 1900 senesinde on üç milyon at mevcuduna karşı bu gün bu sayı on yedi buçuk milyonu bulmuştur. Teknik sanayiın azamî haddine varan Almanya ticareti hariciyesinin yarısını hayvan mevaddına borçludur. Ziraî istihşalin % 64,8 hayvan ve mevaddı, % 7,2 -av

hayvanatı ve balık, % 9,4 meyve ve sebze, % 18,6 sını hububat teşkil eder. Almanyada senevi süt istihşali 3-4 milyar altın marktır.

Sanayiın ilerilemesi her gün yeni yeni fabrika bacalarının yükselmesine amil olmuştur. Dolaşisile her memlekette işsizler adedi azalıyor. Fabrikalar etrafına tekasüf eden nüfus sarf ettiği kaloriyi almak ihtiyacındadır. Ve hiç şüphesiz bu gıdayda hayvanlarda buluyorlar. Et, Süt, Yağ, Yumurta, Peynir V. S... Hayvan ve mevaddı bu gıda olmakla beraber zarurî ihtiyaçlarımızıda temin etmektedir. Şabka, Elbise, ayakkabı hayvanattan mütedariktir. ev ihtiyaçlarından olan yatak, halı, kilimin mevaddı iptidaiyesi hayvandandır. Lüks kemik eşya hayvanattan istihşal edilir. Ziraatte mühim mevki tutan gübreyi hayvan verir. Hayvan mevaddı musiki aletlerimiz bile ut, keman V. S. telleri olarak girer. Bunlarla muvazi olarak hayvan kuvveti beşerin muhakkak muhtaç olduğu yardımlardandır.

- Devam edecek -

Neşriyatı idare eden : SAHİR ÜZEL
Basıldığı yer : YENİ SÜMER Basımevi

